

Nr 773

Av herrar Adolfsson och Werner, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 136, angående rundradions fortsatta verksamhet m. m.

(Lika lydande med motion nr 946 i Andra kammaren)

Kungl. Maj:ts proposition nr 136/1966 ägnas huvudsakligen frågorna om organisatoriska och tekniska förbättringar och utvidgningar inom ljudradion och televisionen medan däremot massmedias centrala roll i vårt nuvarande samhälle och för samhällsutvecklingen i stort endast diskuteras i mindre utsträckning. Den ekonomiska långtidsplaneringen i femårsintervaller, som departementschefen förordar, måste anses som angelägen. Inte mindre viktigt vore enligt vår uppfattning att fastställa radio-TV:s status i själva samhällsutvecklingen och med utgångspunkt därifrån dra upp riktlinjer för radions och televisionens verksamhet med avseende på kulturuppgifter och samhällsinformation.

Vi noterar med tillfredsställelse kommunikationsministerns ställningstagande till kommersiell och privatägd television, och vi stöder helt statsrådets uppfattning, när han i propositionen säger:

Förslag har tid till annan framförts om att i Sverige införa kommersiell privatägd television. Inte minst erfarenheterna från andra länder ger enligt min mening klara belägg för att en sådan lösning för vår del bör avvisas. Riksdagen har vid flera tillfällen tagit ställning i denna fråga. Med hänsyn härtill vill jag endast i korthet ange huvudskälen mot kommersiell TV. Den skulle för det första innebära generellt sett sämre kvalitet på programmen och en minskad valfrihet för publiken. Vidare innebär kommersiell television uppenbara risker för att mediet blir utnyttjat för de ekonomiska och politiska intressen, som finansierarna representerar. Ett företag utan egna kommersiella intressen torde vara den bästa för att inte säga den enda garantien för att väsentliga lokala och regionala synpunkter verkligen speglas i ett landsomfattande program.

Det är med viss tvekan vi godtar förslaget om att uppskjuta starten för TV 2 ett år i förhållande till utredningsförslaget. Departementschefens huvudargument (samhällsekonomiska svårigheter) för en senare start kan vi inte dela helt. Här liksom i många andra sammanhang står frågan om en riktig resursfördelning i förhållande till samhällsnyttan. Hög prioritet borde därvid ges radio-TV om dessa massmedia — som vi uttalar oss för — utvecklas till en dominerande kulturinstitution med klar målsättning.

Bihang till riksdagens protokoll 1966. 3 saml. Nr 773—781

I samband med målsättningen vill vi understryka statsrådets resonemang kring det s. k. »public service»-systemet, när han fastslår att de företag, som kan räknas till den kategorien, har de bästa möjligheterna att bevara sin integritet, sin självständighet och sitt oberoende. Men vi anser det samtidigt angeläget att påpeka att radio och TV inte enbart skall fungera som »public service» i största allmänhet utan utvecklas till en viktig faktor i en större demokratisk utvecklingsprocess av samhället i dess helhet.

I detta vidare perspektiv kommer utbildningsfrågorna in som en mycket väsentlig del. Vi är överens med statsrådet, när han avvisar utredningens förslag om en uppdelning i målinriktade studier och sådana som skall ha folkbildningskaraktär. Det är helt riktigt att påpeka att det inte får vara någon motsättning mellan dessa former av studier. De skall snarast komplettera varandra på ett naturligt sätt. Denna integration får emellertid inte leda till att de målinriktade studierna glöms bort eller skjuts åt sidan, när vi skall forma morgondagens svenska utbildningssamhälle, där just massmedia måste spela en allt större roll med tanke på de begränsade resurserna. Massmedia kan också göra en pionjärinsats i det här sammanhanget genom att bryta ned gamla bildningsmonopol. Man bör vidare speciellt nämna radions och televisionens betydelse för vuxenutbildningen, som inte kommer att klaras utan stora insatser från massmedia.

Radions och TV:ns roll som kulturförmedlare kan inte överskattas, särskilt med tanke på att man nu kan nå befolkningsgrupper, vilka tidigare stått helt utanför samhällsdebatten, med kulturella aktiviteter. Denna viktiga och speciella uppgift gör det, enligt vår mening, angeläget att betrakta radio och TV som en självständig konststart. Ett sådant erkännande motiveras av att man dels producerar egna konstskapelser och dels tolkar eller förmedlar andra konststarters skapelser med ett konstnärligt utnyttjande av de särskilda uttrycksmedel, som står radio och TV till buds.

En expanderande utbildningssektor och fler kulturprogram av hög kvalitet inom radio-TV understryker vikten av att vi behåller »public service»-synsättet. En sådan utveckling aktualiserar också en annan fråga: Under vilket departement skall radio-TV sortera? Vi anser att man bör diskutera, om det inte är aktuellt med en förflyttning från kommunikationsdepartementet till ecklesiastikdepartementet, särskilt med tanke på vad som ovan sagts om kultur och utbildning i massmedia. Ecklesiastikdepartementet bör ha bättre förutsättningar att göra riktiga bedömningar i dessa frågor.

En radio-TV-verksamhet av den kulturella, samhällseliga karaktär, som vi pläderar för, bör enligt vår mening lika litet som den nuvarande verksamheten bedrivas efter strikt affärsmässiga principer. I propositionen förekommer det analyser av den planerade utbyggnadens och driftens omkostnader samt beräkningar av i vilken grad nuvarande licensavgifter kan täcka dessa nya kostnader. Resultatet av jämförelserna blir att man kan räkna med en avgiftshöjning på 25 kronor om året. Fast höjningen inte kan anses

som särskilt stor, sett i relation till fler och bättre program, vill vi göra invändningar mot själva det betraktelsesätt som ligger till grund för förslaget om höjning.

Frågan om radio-TV skall vara självförsörjande eller inte bör ses i samband med vilken funktion man anser att dessa media bör ha. Vare sig på radio-TV:s nuvarande utvecklingsnivå — ännu mindre under den utveckling som nu blir möjlig — kan det vara riktigt att utan bedömning från fall till fall ställa utvecklingsfrågor och funktion i beroende av licensavgifterna. Vi anser att radio-TV:s utveckling och målsättning skall avgöras och förverkligas oberoende av licensavgifterna. Dessa bör behandlas av riksdagen i särskild ordning.

I propositionen föreslås att TV:s egenproduktion relativt sett skall minska från nuvarande 55 procent till 50 i samband med införandet av TV 2. Egenproduktionens relativa andel berör också radio-TV:s position i samhället. Den innebär en stimulans för det egna kulturlivet och tjänar i praktiken som ett aktivt kulturstöd. Vi har förståelse för de svårigheter, som statsrådet påpekar i sammanhanget, men anser ändå att man bör kunna hålla egenproduktionen på nuvarande nivå under övergångsperioden. Vi vill vidare understryka vikten av att radio- och TV-publiken kommer i kontakt med nya kulturer i större utsträckning än nu. Inköpspolitiken är många gånger alltför konventionell, och man tycks för det mesta av tradition vända sig till samma säljare. Djärvare grepp på det området skulle med säkerhet finna gensvar hos publiken.

Vi har ansett utredningens krav om särskild rundradio alltför oklart för att kunna ha en bestämd mening, men vi instämmer i syftet med förslaget och understöder därför vidare utredning om de tekniska och ekonomiska problemen. Vi finner det angeläget att såväl politiska organisationer som andra folkrörelser regelbundet måste få framträda i massmedia för att informera om sina ståndpunkter och sin syn på samhällsutvecklingen. Antingen detta sker via en särskild rundradio eller i de nuvarande programkanalerna, måste dock fördelningen av sändningstid ske opartiskt och de svårigheter undanröjas, som kan bilda en spärr för ekonomiskt svaga organisationer i förhållande till de starkare. En sådan garanti måste ovillkorligen byggas in i själva systemet.

Statsrådet tar i propositionen ställning för en radikal ändring av radionämnden. Den har i dag 24 medlemmar. Det föreslås att den skall skäras ned till fem. Anledningen är att statsrådet vill effektivisera nämndens arbete. Han påpekar också att det aktiva samhällsreportaget, som skall få större plats i både radio och TV, kräver betydligt snabbare eftergranskning än vad som nu är fallet. Vi delar uppfattningen om behovet av att radionämndens arbete blir mindre tungrott, men samtidigt måste vi understryka att den kraftiga nedskärningen också skulle ändra nämndens karaktär. Nämnden skulle i längden övergå från att vara en lekmannainstitution till

att bli en expertgrupp, som kan liknas vid en »domstol». Nämndens ledamöter behöver inte uppgå till 24, men att krympa den till mindre än femton ställer vi oss skeptiska till, eftersom det är angeläget att partierna och de stora organisationerna deltar i arbetet. Vi kan inte heller finna att en större nämnd står i motsättning till kravet på effektivitet. Dels bör den stora nämnden sammanträda oftare än nu, dels kan ett effektivt arbetsutskott på fem fatta de snabba beslut, som kommer att bli nödvändiga. Lekmännens insyn måste bedömas som mycket angelägen.

I propositionen föreslås att Sveriges Radio skall få en starkare intresseförankring i samhället. Det skall ske genom att man ökar aktiekapitalet och ger folkrörelserna en relativt sett större del av de nya aktierna än pressens representanter. Vi instämmer i syftet att ge folkrörelserna mer att säga till om, men vill samtidigt gå ett stycke längre. Vi delar också helt de principiella betänkligheter mot ett alltför starkt pressinflytande, vilka återfinns i propositionen. Enligt vår uppfattning motiverar varken den nuvarande radio-TV:n eller den kommande utvecklingen på området något aktieinflytande från press och näringsliv. Vi föreslår att riksdagen uttalar sig i den riktningen att radio-TV helt förankras i samhället och de folkliga organisationerna (vilka följaktligen bör dela på aktier och ansvar, om aktiebolagsformen bibehålls).

Den centralisering och effektivisering, som föreslås med den gemensamma nyhetsredaktionen och som skall tjäna som en service åt självständiga programenheter, betraktar vi som en försöksverksamhet, vilken förtjänar allt stöd. Möjligheterna till stimulerande inbördes tävling är tämligen små på de rent faktasamlade områdena, vilket påpekas i propositionen. Differentieringen bör sökas i kommentarer och analyser. Om det nu skapas en gemensam redaktion för utarbetande av nyhetsbulletiner, finner vi det särskilt angeläget att riksdagen uttalar sig för att samtliga nyhets-sändningar från TT övertas av Sveriges Radio. Den nuvarande ordningen är mycket tungrodd och samordningen mellan nyheter och ekoinslag ofta bristfällig.

Med stöd av det ovan anförda hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 136 måtte uttala sig för följande:

att radio-TV helt förankras i samhället och de folkliga organisationerna,

att radio-TV:s utveckling och målsättning frikopplas från beslut om licensavgifterna,

att lekmannainflytandet bevaras i radionämnden och att denna får minst 15 ledamöter,

att försök görs att hålla egenproduktionen på nuvarande relativa nivå,

att Sveriges Radio övertar samtliga nyhetssändningar från TT, samt

att utskottet vid behandlingen av propositionen beaktar vad i motionen i övrigt anförts om radio-TV:s ställning och funktion i samhället.

Stockholm den 18 november 1966

Gunnar Adolfsson (k)

Lars Werner (k)

Nr 774

Av herr Andersson, Torsten, m. fl. i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 136, angående rundradions fortsatta verksamhet m. m.

(Lika lydande med motion nr 949 i Andra kammaren)

Stockholm den 22 november 1966

Torsten Andersson (cp)

Sven E. Sundin (cp) Nils-Eric Gustafsson (cp) Elvy Olsson (cp)
